

jak vyhraněný pragmatismus, tak určitý nedotažený, rozostřený idealismus. Jelcin si byl mnohem jistější správností nastoupeného kurzu než tím, kam by měl tento kurz vlastně Rusko zavést.

Jestliže se Jelcin do obecného povědomí zapsal jen několika svými často spornými, rozhodně však spektakulárními výkony, Colton svou prací tyto mezníky nejen vyjasňuje, ale především ojedinělým způsobem sceluje a skládá do mimořádně kompaktního profilu. Kromě ohromného množství obligátních materiálů ze sovětských archivů či přísně kritického až skeptického zkoumání Jelcinových memoárů k tomu využívá v první řadě desítky rozhovorů se všemi relevantními aktéry včetně Jelcina samotného. Úroveň argumentace bez nejmenších pochyb posouvá zkoumání tématu o úroveň dále než jeho předchůdci (mezi jinými Leon Aron, Lilija Ševcovová nebo kolektiv autorů i do češtiny přeložené knihy Jelcinova epocha).

Za jediné výrazné zakolísání je možné pokládat způsob, jakým se autor vypořádal s kontroverzním obdobím samotného závěru Jelcinova prezidentství. Zatímco výraznější vliv takzvané Rodiny anebo Borise Berezovského (stejně jako alkoholu) na Jelcinovo rozhodování je v knize přesvědčivě vyvrácen, události roku 1999 a tedy přesné okolnosti předání moci Vladimiru Putinovi zůstávají pouze načrtnuté a ve srovnání s předchozím výkladem tak závěr práce působí poněkud útržkovitě. Colton zde k Jelcinovi přistupuje s určitou presumpcí nevinu a mimoděk tím přibližuje svůj jinak vyvážený portrét prvního ruského prezidenta blíže portrétu nedotknutelného hrdiny.

Jakub Andrlé

Dimitrov, Božidar. *Desette lži na makedonizma*. Sofija: Fondacija KOM, 2006. 87 s.

Božidar Dimitrov je známý bulharský historik a politik, současně i ředitel Národního historického muzea (zapletený do několika skandálů) s vlastním televizním pořadem, který o sobě říká, že nikdy neříkal, že není nacionalista.

V práci nazvané *Deset lží makedonismu* Dimitrov vyvrací názory makedonských historiků (pro něj „historiků“) s cílem čtenáři vysvětlit, že obyvatelé Makedonie jsou terorizováni a žijí v informační pustotě, makedonská historie neexistuje a neexistují ani Makedonci. O své knize *Deset lží makedonismu* autor v úvodu sám říká, že je nevýznamná, že zapadne, neboť za sto let (autor věří, že možná i dříve), žádní Makedonci (tím pádem ani makedonismus) existovat nebudou. Smrtelnou ránu makedonismu, teorii makedonské národní svébytnosti, podle Dimitrova zasadila demokracie, ve které neobstojí tato podle něj původně velkosrbská idea, které po roce 1944 uvěřilo mnoho lidí. Skon Makedonie očekává Dimitrov po jejím vstupu do Evropské unie, kdy politika lidských práv učiní přítrž teroru skopské vlády na obyvatelstvu Makedonie. Dimitrovovy argumenty nejsou samozřejmě ničím

objevné, spadají do dnes již „klasického“ arzenálu bulharských protimakedonských tezí. Jeho jazyk je však velmi peprný a autor na několika místech Makedonce vyloženě zesměšňuje. V tomto ohledu je zajímavé pozorovat, do jakých jazykových sfér se může dostat historik-profesionál ve víru žabomyšího sporu o národní příslušnost lidí, již se cítí být Makedonci.

Deset kapitol odpovídá deseti tématům, tzv. deseti lžím makedonismu. Lží první je podle autora idea antického původu současných obyvatel Makedonie. Antičtí obyvatelé Makedonie nebyli Slované a navíc obývali severní Řecko, přičemž v dnešní Vardarské Makedonii byli Ilyrové a Thrákové. V římském období se antičtí Makedonci přesídlili do Východní Thrákie a Konstantinopole a Soluně. Tedy z Vardarské Makedonie toto osídlení zmizelo a s ním i název Makedonie, který se užíval případně pro jinou oblast. Makedonci se začali později prohlašovat až Řekové ze severního Řecka. Podle Dimitrova i Kiro Gligorov, první prezident samostatné Makedonie „potvrdil“, že Makedonci nemají s antickým obyvatelstvem nic společného. Druhá lež se týká slovanské čistoty Makedonců a nečisté tatarské příměsi v bulharském slovanství. Dimitrov zdůrazňuje, že Tataři jsou v zmiňování v písemných pramenech jako národ již od 11. až 12. století, zatímco Makedonci až v roce 1944. Jméno, které Bulharům zůstalo po tatarských Bulharech, přirovnává k dvojím jmen Frankové-Francouzi. Ve Vardarské Makedonii také podle Dimitrova Slované neusídlili, ale pustili se dále do její egejské části, zatímco ve Vardarské Makedonii se usídlili Bulhaři. Třetí lží makedonismu je makedonský původ Cyrila a Metoděje. Dimitrov vylučovací metodou dochází k závěru, že věrozvěstové byli Bulhaři, neboť o jejich makedonství nejsou žádné záznamy, a Řek by se nemohl tak dokonale naučit slovanskému jazyku a pak jej používat pro liturgickou a filosofickou literaturu. Žáky Cyrila a Metoděje už za Makedonce považovat vůbec nemůžeme, jelikož jejich většina byla z Moesie na území dnešního Bulharska, do makedonského Ochridu odešli na přání bulharského cara a na jeho přání také vykonávali důležité církevní i správní funkce.

Čtvrtou lží je teze o Samuelově carství jako prvním makedonským státu na přelomu 10. a 11. století. Samuel svůj život prožil ve službách bulharského cara a až když všichni možní následníci bulharského trůnu zemřeli, ujal se moci. Důležitým důkazem pro Dimitrova tvrzení je zejména tzv. Bitolská deska, která byla nalezena 1956 a obsahuje sdělení Samuilova následníka Ivana Vladislava a výlučně mluví o bulharském národě. Připomíná také, že byzantský car, který Samuela porazil, nesl přídomek Makedonec a to proto, že byl z Východní Thrákie, kteréžto území se nazývalo tou dobou Makedonie. Dimitrov útočí i na vžitá pojmosloví v makedonské historii, která o tomto středověkém státním útvaru mluví jako o Samuelově carství. Makedoncům se vysmívá, že nemohou a ani si nedovolí nazývat ho makedonským státem. Posměšně také navrhuje, že by se současná Republika Makedonie mohla podle tohoto schématu jmenovat Kiro Gligorovův stát, podle prvního prezidenta republiky.

Pátou lží je tvrzení o tom, že Ochridské arcibiskupství bylo makedonskou církví. Podle Dimitrova byla církev vždycky bulharská a v jejím čele stáli Bulhaři. S církevní problematikou jde ruku v ruce i makedonské národní obrození. Existence makedonského obrození je šestou lží, což Dimitrov podtrhuje vědeckou seriózností Slovníku jihoslovanských literatur vydaného roku 1998 v Moskvě. V této encyklopedii jsou makedonští obrozenci přiřazeni k heslu bulharská literatura, což dokazuje jejich bulharskou národnost. Makedonské národní obrození je mýtus, kterému věří občané Makedonie, neboť se k nim díla obrozenců dostávají pouze přeložená do současného vymyšleného makedonského jazyka. Dimitrov cituje několik děl z období obrození, aby demonstroval, že se autoři cítili Bulhary a snažili se tak působit i na ostatní obyvatelstvo.

Makedonský nebo spíše nebulharský charakter Vnitřní makedonské revoluční organizace je podle Dimitrova sedmá lež makedonismu. Autor vyjmenovává rodiště různých činovníků organizace a upozorňuje na jejich polohu mimo současnou Republiku Makedonii. Odvolává se na stanoviny organizace, které mluví o autonomii pro bulharský národ v Makedonii a Odrinsku či o tom, že členem organizace se může stát každý Bulhar. O autonomii podle Dimitrova tito pravověrní Bulhaři usilovali, neboť prozíravě odhadli mezinárodní situaci, která zvětšování území Bulharska nepřála. To že se VMRO neustále přetahovala o vliv s tzv. vrchovisty, vidí Dimitrov jako běžné bulharské hašteření o vedoucí pozice.

Další lež makedonismu spatřuje Dimitrov v označování osoby Krste Petkova Misirkova jako „Makedonce č.1“. Podle Dimitrova byl tento intelektuál z přelomu 19. a 20. století dokonce bulharským agentem, pracujícím proti Rusku a Srbsku. Misirkov vydal v roce 1903 práci *O makedonských záležitostech*, v níž se prohlašuje za Makedonce v národnostním smyslu. Dimitrov však poukazuje na proměny jeho názorů i národního cítění, které zpochybňují makedonskou důvěru v člověka, který měnil národnost každý týden.

Rovněž lživý je výklad makedonského boje proti bulharské okupaci v letech 1941–1944 – pokud žádná Makedonie neexistovala, tudíž nemohla být ani okupována. Dimitrov připomíná, že v tehdejší Vardarské bánovině byla bulharská armáda v roce 1941 srdečně vítána, opomíjí ale, že toto nadšení netrvalo dlouho.

Poslední lží makedonismu je pak podle Dimitrova tvrzení, že obyvatelstvo bylo spokojené s opětovným připojením k Jugoslávii, tentokrát v její nové, socialistické formě. Autor zmiňuje několik sérií represivních vražd odpůrců jugoslavismu v období bezprostředně po válce a tvrdí, že oběti nového režimu byly vražděny za svou bulharskou identitu. Podle Dimitrova byla také dvěstěpadesátitisícová makedonská menšina v Bulharsku výmyslem Tita a Stalina, podporovaným pouze v období jejich dobrých vztahů. Osud makedonské menšiny po roztržce charakterizuje jako období svobody, kdy se tito lidé opět mohli přihlásit ke své pravé, tj. bulharské národnosti. Součástí desáté kapitoly je i odsouzení makedonské menšiny nové organizace OMO Ilinden, jejíž členy označuje za řecké Vlchy přesídlené do

Bulharska a na jejich příkladu dokládá svou tezi, že národnost se může stát i dobrou profesí.

Dimitrovův pohled na makedonismus je tedy jednoznačně odmítavý a autor se tím nijak netají. Na makedonské straně zajisté můžeme najít řadu příkladů manipulací s výkladem vlastní historie, ale ty zpravidla nedosahují takového mistrovství. Dimitrov na řadě míst opomíná důležité skutečnosti, které jsou popsány makedonskými i zahraničními historiky (například vztah k bulharské správě za druhé světové války), především však naprosto ignoruje masu obyvatelstva především ve Vardarské, ale i v Pirinské i v Egejské Makedonii, která se cítí být Makedonci, v zásadě vůbec nepočítá s cestou postupného a proměnlivého formování makedonského národního vědomí. Svou necitlivost k otázce národní identity ilustruje Dimitrov i řadou disparátních srovnání, která čtenáři předkládá: stejně jako v makedonském případě je vylhaná i moldavská identita nebo identita Srbů-muslimů, kteří světu tvrdí, že jsou Bosňáky.

Tereza Fantlová

Farkas, Richard P. ***Democratization in the Balkans: Prescription for a Badly Scarred Body Politic***. Boston: Northeastern University Press, 2007. 135 s.

Profesor politologie a bývalý poradce vlád států střední a východní Evropy v raném období postkomunistické transformace publikoval v roce 2007 knihu *Democratization in the Balkans: Prescription for a Badly Scarred Body Politic*. Na necelých 140 stranách textu se pokouší analyzovat vývoj a současný stav demokratizačního procesu v devíti zemích jihovýchodní Evropy (Albánie, Bulharsko, Chorvatsko, Černá Hora, Kosovo, Makedonie, Rumunsko, Srbsko a Slovinsko). Výstupy své analýzy zakládá na popisu chování politických subjektů v jednotlivých státech, výsledcích komparativních studií relevantních mezinárodních organizací a sociologických průzkumech názorů a nálad tamních společností. Farkas si z důvodu zkoumání „hloubky“ demokratizačního procesu v knize definuje šest prvků, které pro něj představují základní kameny fungující demokracie.

Tyto abstraktní „položky demokracie“ (tolerance, plnění závazku zvolenými politickými subjekty, hlas veřejnosti, omezení demokratizace, transparentnost, legitimita) tvoří kostru publikace o šesti kapitolách, kterým předchází úvod a vstupní kapitola s mapou regionu. Ve vstupní kapitole se Farkas krátce ohlíží za turbulentní historii jihovýchodní Evropy (termín „Balkán“ odmítá z důvodu jeho negativních konotací), ve které vyzdvihuje opomíjené pozitivní rysy vývoje od doby ilyrských kmenů až po vznik meziválečné Jugoslávie. V kapitole obhájí výběr šesti zmíněných prvků, reflektuje literaturu zabývající se demokratizací a zkoumáním fenoménu „demokracie“ a definuje čtenáři rámec, který je nezby-